

УДК 347.1

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-353-357

Омельченко Андрій Володимирович,

доктор юридичних наук, професор, перший проректор,

КНЕУ ім. В. Гетьмана,

a.omelchenko@i.ua

ORCID ID: 0000-0002-8407-8555

Кожура Людмила Олександрівна,

доктор юридичних наук, професор,

директорка ННІ «Юридичний інститут КНЕУ ім. В. Гетьмана»,

lepel@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-4100-9530

Богданець Аліна Вікторівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувачка кафедри приватного права

КНЕУ ім. В. Гетьмана

alina_bohdanets@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-8025-1915

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ЖІНОК ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Актуальність дослідження цивільно-правових засад захисту прав та інтересів жінок та неповнолітніх осіб обумовлена важливістю дослідження питань захисту прав людини в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Охорона прав та інтересів суб'єктів суспільних відносин проявляється через право на захист їх прав та інтересів. Охорона прав та інтересів є більш широким поняттям, а під захистом права розуміють заходи, передбачені в законі для тих випадків, коли право вже порушено.

Серед основних законодавчих актів у сфері цивільно-правового захисту прав та інтересів жінок та неповнолітніх осіб в Україні, крім Цивільного кодексу України, слід назвати Конституцію України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Важливими міжнародно-правовими джерелами захисту прав та інтересів жінок і дітей є Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року, Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 року, Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року, Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 року. Усі названі вище конвенції ратифіковані Україною.

Слід зазначити, що законодавство України у сфері захисту прав та інтересів жінок та неповнолітніх осіб за своїм правовим змістом має міжгалузевий, комплексний характер, оскільки включає в себе норми конституційного, адміністративного, цивільного, сімейного, трудового та кримінального законодавства. При цьому провідну роль у цій системі законодавства відіграють нормативні акти цивільного та сімейного законодавства як за кількістю правових норм, так і за змістом правового регулювання.

Ключові слова: цивільна правова охорона, цивільний правовий захист, права та інтереси, охорона прав та інтересів, захист прав та інтересів, права та інтереси жінок, права та інтереси неповнолітніх.

Omelchenko A., Kozhura L., Bohdanets A. CIVIL LAW PRINCIPLES FOR THE PROTECTION OF THE RIGHTS AND INTERESTS OF WOMEN AND MINORS

The relevance of the study of civil law principles for the protection of the rights and interests of women and minors is due to the importance of studying the issues of human rights protection under the legal regime of martial law in Ukraine.

Protection of the rights and interests of subjects of public relations is manifested through the right to defense their rights and interests. Protection of rights and interests is a broader concept, and defense of rights means measures provided by law for those cases when the right has already been violated.

Among the main legislative acts in the field of civil law protection of the rights and interests of women and minors in Ukraine, in addition to the Civil Code of Ukraine, the Constitution of Ukraine, the Family Code of Ukraine, the Law of Ukraine «On Ensuring Equal Rights and Opportunities of Women and Men», the Law of Ukraine «On Protection of Childhood», the Law of Ukraine «On Prevention and Counteraction to Domestic Violence».

Important international legal sources for the protection of the rights and interests of women and children are the UN Convention on the Rights of the Child of November 20, 1989, the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence of May 11, 2011, the Council of Europe Convention on the Protection of

Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse of October 25, 2007, and the European Convention on the Exercise of the Rights of the Child of January 25, 1996. All of the above conventions have been ratified by Ukraine.

It should be noted that the legislation of Ukraine in the field of protecting the rights and interests of women and minors in terms of its legal content is interdisciplinary and comprehensive, as it includes the norms of constitutional, administrative, civil, family, labor and criminal legislation. At the same time, the leading role in this system of legislation is played by regulatory acts of civil and family legislation both in terms of the number of legal norms and the content of legal regulation.

Keywords: civil legal protection, civil legal defense, rights and interests, protection of rights and interests, defense of rights and interests, rights and interests of women, rights and interests of minors.

Постановка проблеми. Дослідження цивільно-правових засад захисту прав та інтересів жінок і неповнолітніх осіб зумовлене необхідністю забезпечення належного рівня гарантій прав людини в умовах сучасних соціально-правових викликів. Жінки та діти належать до вразливих категорій населення, які потребують підвищеного рівня правового захисту, зокрема у сфері сімейних, майнових, житлових та особистих немайнових відносин. Особливої актуальності це питання набуває в умовах соціально-економічної нестабільності, збройної агресії та зростання кількості випадків внутрішнього переміщення населення, що суттєво ускладнює реалізацію та захист їхніх прав.

Крім того, актуальність теми зумовлена наявністю прогалин і колізій у чинному законодавстві, недостатньою ефективністю механізмів реалізації та захисту прав зазначених категорій осіб, а також необхідністю підвищення рівня правової культури та доступу до правосуддя. Відтак, дослідження цивільно-правових засад захисту прав та інтересів жінок і неповнолітніх осіб є важливим як у теоретичному, так і в практичному аспектах, оскільки спрямоване на вдосконалення правового регулювання та підвищення ефективності захисту прав людини в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Правовий механізм охорони та захисту прав та інтересів суб'єктів суспільних відносин вже став предметом наукових досліджень [1, 2], однак дослідження цивільно-правових засад захисту прав та інтересів жінок та неповнолітніх осіб залишається актуальним і потребує свого продовження.

Метою статті є дослідження цивільно-правових засад захисту прав та інтересів жінок та неповнолітніх осіб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Охорона прав та інтересів суб'єктів суспільних відносин в прикладному сенсі проявляється через право на захист їх прав та інтересів. Розглянемо науково-теоретичні підходи до розуміння співвідношення понять охорони та захисту прав та інтересів.

Так, більшість авторів вважають, що охорона прав та інтересів є більш широким поняттям, що включає всі юридичні правила з приводу певного блага, а під захистом права вони розуміють заходи, передбачені в законі для тих випадків, коли право вже порушено. Охорона кожного права існує постійно і має на меті забезпечити його здійснення, не допустити його порушення. Охорона права забезпечується насамперед державою, яка передбачає суб'єктивні права та їх захист. Необхідність вдатися до захисту права виникає лише при його порушенні, оспоруванні або загрозі порушення. Охорона права, як поняття, що є ширшим за поняття захисту права, в широкому розумінні включає заходи не тільки правового, а й економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, спрямовані на створення необхідних умов для реалізації суб'єктивних прав. Захист прав розглядається як державно-примусова діяльність, скерована на здійснення «відновлювальних завдань» - поновлення порушеного права. Етимологія слова «захист» передбачає певну динаміку, тобто вчинення дій, спрямованих на забезпечення реалізації прав та інтересів. Під захистом розуміються і такі юридичні засоби правоохоронного характеру, що застосовуються до порушника прав, інтересів та обов'язків безпосередньо стороною правовідносин як уповноваженою особою без звернення за захистом до державних органів [1, с. 9–31; 2, с. 133–138].

Отже, під охороною прав та інтересів розуміють всю систему норм, гарантій, принципів, можливостей і дозволів, що складають механізм реалізації охоронюваних законом прав та інтересів. Захист прав та інтересів, у свою чергу, визначається як спектр дій (не лише можливих, але і відповідно до закону допустимих), які спрямовані на усунення перешкод у реалізації охоронюваних законом прав та інтересів. Право на захист – це підстава, умова самого захисту права та інтересу. Право на захист містить такі елементи: а) можливість особи використовувати не заборонені засоби власного впливу на правопорушника (самозахист); б) можливість застосування уповноваженою особою юридичних засобів оперативного впливу на правопорушника; в) можливість звернутися до компетентних державних або суспільних органів за спонуканням особи до певної поведінки. Охорона надається виключно законним правам та інтересам, а захист законних прав та інтересів здійснюється виключно правовими методами [1, с. 9–31; 2, с. 133–138].

Слід погодитися із висновком про те, що елементами механізму захисту прав та інтересів є: 1) об'єкт захисту – конкретні права та інтереси; 2) суб'єкти захисту – уповноважена особа, права та інтереси якої порушені, компетентні державні органи та представники виконавчої влади, громадські інституції, нотаріус, суд; 3) виникнення права на захист; 4) застосування форм і способів захисту [2, с. 136].

Форми захисту прав та інтересів поділяються на юрисдикційні та неюрисдикційні, а конкретні способи захисту визначаються в нормативно-правових актах відповідної галузевої приналежності. Юрисдикційна форма захисту прав та інтересів – це діяльність уповноважених державою органів щодо захисту порушених або оспоруваних прав. Юрисдикційна форма захисту має такі різновиди: 1)

Адміністративний захист Президентом України, органами державної влади України, Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Конституцією, законом. Рішення цих органів не є перешкодою для звернення до суду. 2) Судовий захист. Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права та інтересу. 3) Нотаріальний захист здійснюється шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, установлених законом. Неюрисдикційна форма захисту прав та інтересів – це застосування особою засобів захисту, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства. Ці засоби захисту прав та інтересів застосовуються суб'єктами правовідносин самостійно без звернення до компетентних державних органів [1, с. 9–31; 2, с. 133–138].

Загальні положення про захист цивільних прав та інтересів містяться у положеннях ст.ст. 15-23 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [3].

Так, відповідно до ст. 15 ЦК України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства.

Захист цивільних прав та інтересів може здійснюватися:

- судом (ст. 16 ЦК України);
- Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування (ст. 17 ЦК України);
- нотаріусом (ст. 18 ЦК України);
- шляхом самозахисту (ст. 19 ЦК України).

Згідно із ст. 21 ЦК України суд визнає незаконним та скасовує правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси, а також визнає незаконним та скасовує нормативно-правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, а також відшкодування моральної шкоди передбачені ст.ст. 22 та 23 ЦК України.

При цьому слід зазначити, що право на захист особа здійснює на свій розсуд. Нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення цивільного права, що порушене, крім випадків, встановлених законом (ст. 20 ЦК України).

Загальні положення про фізичну особу, які містяться у ст.ст. 24-49 ЦК України, визначають поняття фізичної особи, цивільну правоздатність фізичної особи та її обсяг, запобігання обмеженню можливості фізичної особи мати цивільні права та обов'язки, питання про ім'я та місце проживання фізичної особи, цивільну дієздатність особи та її обсяг, правовий статус, обсяг дієздатності і відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб.

З метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки встановлюються опіка та піклування. Питання опіки та піклування врегульовуються ст.ст. 55-79 ЦК України.

Серед основних законодавчих актів у сфері цивільно-правового захисту прав та інтересів жінок та неповнолітніх осіб в Україні, крім Цивільного кодексу України, слід назвати Конституцію України [4], Сімейний кодекс України [5], Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV [6], Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. № 2402-III [7], Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII [8].

Так, відповідно до ст. 24 Конституції України рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям. Згідно із ст. 43 Конституції України використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. У ст. 51 Конституції України зазначається, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї [4].

Сімейний кодекс України визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів [5].

Метою Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою

статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України [6].

Закон України «Про охорону дитинства» визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини [7].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [8].

Важливими міжнародно-правовими джерелами захисту прав та інтересів жінок і дітей є Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року [9], Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 року [10], Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року [11], Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 року [12]. Усі названі вище конвенції ратифіковані Україною.

Висновки. Слід зазначити, що законодавство України у сфері захисту прав та інтересів жінок та неповнолітніх осіб за своїм правовим змістом має міжгалузевий, комплексний характер, оскільки включає в себе норми конституційного, адміністративного, цивільного, сімейного, трудового та кримінального законодавства. При цьому важливу провідну роль у цій системі законодавства відіграють нормативні акти цивільного та сімейного законодавства як за кількістю правових норм, так і за змістом правового регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ковальський В. С. Охоронна функція права: монографія / В. С. Ковальський. К. : Юрінком Інтер, 2010. 336 с.
2. Венедіктова І. В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві : монографія / І. В. Венедіктова. К. : Юрінком Інтер, 2014. 288 с.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
7. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
8. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
9. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
10. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#n2
11. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
12. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text

REFERENCES:

1. Kovalskiy, V. S. (2010). *Okhoronna funktsiia prava* [Protective function of law]. Kyiv: Yurinkom Inter. 336 p. [in Ukrainian].
2. Venediktova, I. V. (2014). *Zakhyst okhoroniuvanykh zakonom interesiv u tsyvilnomu pravi* [Protection of legally protected interests in civil law]. Kyiv: Yurinkom Inter. 288 p. [in Ukrainian].
3. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV* [Civil Code of Ukraine of January 16, 2003, No. 435-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
4. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
5. *Simeinyi kodeks Ukrainy vid 10 sichnia 2002 r. № 2947-III* [Family Code of Ukraine of January 10, 2002, No. 2947-III]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> [in Ukrainian].
6. *Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv: Zakon Ukrainy vid 8 veresnia 2005 r. № 2866-IV* [On ensuring equal rights and opportunities for women and men: Law of Ukraine of September 8, 2005, No. 2866-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> [in Ukrainian].

7. *Pro okhoronu dytynstva: Zakon Ukrainy vid 26 kvitnia 2001 r. № 2402-III* [On child protection: Law of Ukraine of April 26, 2001, No. 2402-III]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> [in Ukrainian].

8. *Pro zapobihannia ta protydiu domashnomu nasyilstvu: Zakon Ukrainy vid 7 hrudnia 2017 r. № 2229-VIII* [On prevention and counteraction to domestic violence: Law of Ukraine of December 7, 2017, No. 2229-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> [in Ukrainian].

9. *Konventsiiia OON pro prava dytyny vid 20 lystopada 1989 r.* [United Nations Convention on the Rights of the Child of November 20, 1989]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text [in Ukrainian].

10. *Konventsiiia Rady Yevropy pro zapobihannia nasyilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasyilstvu ta borotbu iz tsymy vavyshchamy vid 11 travnia 2011 r.* [Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence of May 11, 2011]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#n2 [in Ukrainian].

11. *Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta seksualnoho nasyilstva vid 25 zhovtnia 2007 r.* [Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse of October 25, 2007]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text [in Ukrainian].

12. *Yevropeiska konventsiiia pro zdiisnennia prav ditei vid 25 sichnia 1996 r.* [European Convention on the Exercise of Children's Rights of January 25, 1996]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 25.11.2025

УДК 351.72:314.1(4)

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-357-364

Кропивна Катерина Олексіївна,
PhD, доцент кафедри приватного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана,
6144033@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-9309-0911

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СФЕРИ

У статті досліджено адміністративно-правові напрями вдосконалення державної демографічної політики України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Обґрунтовано, що сучасна демографічна криза в Україні має багатовимірний характер і проявляється у поєднанні природного скорочення населення, масової зовнішньої та внутрішньої міграції, передчасної смертності, гендерного дисбалансу, старіння населення та зменшення трудового і репродуктивного потенціалу держави. Доведено, що за таких умов демографічна проблематика виходить за межі соціальної сфери й набуває значення стратегічного напрямку публічного адміністрування, безпосередньо пов'язаного з національною безпекою, економічною реконструкцією та довгостроковою стійкістю держави. На цій основі зроблено висновок, що вдосконалення адміністративно-правового регулювання демографічної сфери має розглядатися як ключова передумова формування післявоєнної моделі розвитку, орієнтованої на відновлення людського потенціалу та демографічної резильєнтності України.

Особливу увагу приділено обґрунтуванню конкретних напрямів нормативного й інституційного вдосконалення. Визначено потребу інтеграції демографічного прогнозування до державного стратегічного і бюджетного планування, включення демографічних індикаторів до програм економічного і соціального розвитку, а також посилення регіонального виміру демографічної політики. Проаналізовано адміністративно-правові проблеми регулювання міграційних процесів та реінтеграції населення, зокрема у сфері житлового забезпечення, і запропоновано модель єдиної адміністративної процедури повернення та реінтеграції осіб, які повертаються в Україну. Обґрунтовано необхідність удосконалення процедур у сфері громадського здоров'я, медичної реабілітації та охорони чоловічого здоров'я як чинників зниження передчасної смертності та підвищення тривалості життя. Окремо розглянуто трансформацію адміністративно-правової моделі державної підтримки сім'ї в умовах воєнних втрат, запропоновано механізми комплексного супроводу сімей загиблих осіб, спрощення процедур призначення допомоги, розширення доступу до житла, освіти, гнучкої зайнятості та інфраструктури догляду за дітьми. Зроблено висновок, що ефективна демографічна політика в сучасних умовах можлива лише за умови поєднання правових гарантій, економічних стимулів, адміністративних процедур і міжвідомчої координації в межах єдиної системи публічного адміністрування.

Ключові слова: демографічна політика, демографічна криза, публічне адміністрування, адміністративно-правове регулювання, міграційні процеси, людський потенціал, післявоєнне відновлення, демографічна стійкість, соціальна підтримка сім'ї, реінтеграція населення.

© К.О.Кропивна, 2025